

Wietze Reehoorn (ABN AMRO) - Mens en bank als dienaar; verdwaald in het bos? (01/10/2013)

Wietze werd op 1 april 2010 benoemd in de Raad van Bestuur van ABN AMRO Group N.V., ABN AMRO Bank N.V. en Fortis Bank (Nederland) N.V. als Chief Risk Officer (CRO) verantwoordelijk voor Risk Management & Strategy. Wietze begon in 1989 bij ABN AMRO als trainee. In oktober 2007 werd Wietze benoemd tot CEO Merchant Banking. In 2009 trad hij toe tot het transitieteam dat zich bezighield met de integratie van ABN AMRO en Fortis Bank Nederland. Die positie heeft hij tot 1 april 2010 vervuld. Opleiding:

Nederlands recht (1986), Universiteit van Groningen

De dienende bank; verdwaald in het bos.

Een bankier die een preek houdt, nog wel een meesterpreek. Is dat niet vloeken in de kerk? Immers, volgens velen, zijn bankiers de schuldigen van de financiële crisis die uiteindelijk de hele wereld in een diep dal heeft gestort. Vandaag de dag plukken we in Nederland daar nog de wrange vruchten van. Iedereen voelt de crisis aan den lijve met forse bezuinigingen, werkeloosheid en koopkracht vermindering. Bankiers zijn de zondaren van nu. Oorzaak van de zondvloed anno nu.

Er bestaat een oud joods verhaal over een man die in het bos verdwaald is en een andere wandelaar tegen komt. 'Ik ben ook verdwaald en kan je de weg uit het bos niet wijzen, zegt de andere wandelaar Maar wat ik je wel kan vertellen zijn de paden die ik tevergeefs heb geprobeerd. Dan kunnen we misschien samen de goede weg vinden.

De man in dit verhaal zou een bankier kunnen zijn die 25 jaar geleden bij de bank begon toen bankiers nog de rol hadden van dienaars van de samenleving. Boswachters van het bos. En dat was precies wat hem zo aantrok in het bankiersvak. Dienend aan klant en samenleving. Brede blik. De haarlemmerolie van de economie. Maatschappelijk gerespecteerd en relevant. Een vak om trots op te zijn. Althans zo was het toen.

Het bos zag er vroeger anders uit toen de man begon. De paden waren overzichtelijk. Staatsbosbeheer zag je regelmatig in het bos. Het soort bomen en struiken die er groeiden waren bekend en boswachters en wandelaars wisten hoe ze te verzorgen. Men kende elkaar en vertrouwde op elkaar. Soms als er een zeldzame bloem groeide, riep men elkaar om er samen naar te kijken. Uiteraard liet

men de bloem in het bos staan, zodat anderen er ook van konden genieten. Als iemand zag dat onkruid een gezonde struik of jonge boom ging overwoekeren, dan werd snel het onkruid weg gesneden. Ook als een boom te hoog werd en daarmee het licht wegnam voor andere bomen om te groeien of struiken om te bestaan, besloten boswachters en wandelaars geen risico te nemen en snoeiden op tijd de kruin van de boom.

Vanaf de jaren negentig echter veranderde het bos. Eerst langzaam, daarna sneller, zonder dat de boswachters en wandelaars het goed doorhadden. Staatsbosbeheer had besloten het bos meer zelf te laten groeien en kwam steeds minder vaak in het bos. Er kwamen ook steeds meer vreemde bomen en planten bij, waarvan de wandelaars niet goed wisten hoe die te verzorgen. Ook kwamen er veel nieuwe wandelaars en boswachters in het bos omdat ze gehoord hadden dat er zeldzame bloemen groeiden die ze voor zichzelf wilden plukken. Het onkruid werd niet meer weggenomen en overwoekerde de paden. Staatsbosbeheer had men al in jaren niet meer gezien.

In plaats van goed voor het bos te zorgen waren wandelaars en boswachters steeds meer met zichzelf bezig. Sommigen wilden mee profiteren van de snelle groei en plukten de mooie bloemen en waren bezig de weg te vinden naar de uitweg. Anderen bleven voor het bos zorgen, maar zagen door de hoge bomen het echte bos niet meer. Het bos groeide dicht en verstikte het leven op de grond terwijl de bomen maar bleven doorgroeien tot in de hemel en het licht wegnamen. Totdat in 2008 een hele dikke eik met veel wilde loten met donderend geraas omviel en de ingang versperde. Niemand kon er meer in of uit. Die eik was een Lehman Brother, een aan Fannie Mae verwante soort.

De Lehman eik had hoog boven het bos uitgetorend, net als veel andere eiken. Als een moderne Toren van Babel. Eigenlijk was het hele bos verworden tot een reusachtige Toren van Babel. Een bos tot in de hemel waar iedereen in kon lopen, van mee kon genieten en alles kon plukken wat hij maar tegenkwam. Hoogmoed komt voor de val. Waren we met zijn allen te ijdel? Waren we bewust onbekwaam of onbewust onbekwaam? Of was het juist omdat sommigen meer bewust bekwaam waren dan anderen?

Daar lag hij in 2008, nu precies 5 jaar geleden. De grote Lehman eik was geveld en de boswachters waren eronder ten val gekomen. De verwarring was enorm in het bos en niemand vertrouwde elkaar meer. Er heerste een grote Babylonische spraakverwarring. En al snel begon ook het zoeken naar de schuldigen. Staatsbosbeheer dat jarenlang niet meer naar het bos hadden omgekeken was er nu als

de kippen bij. Wie heeft dit gedaan? Daarbij druk wijzend op de onder de omgevallen eik bekneld liggende boswachters. De verdwaalde wandelaars allemaal op zoek naar de uitgang wezen ook eerst naar de boswachters en daarna naar Staatsbosbeheer. Wie vrij van zonden is, werpe de eerste steen, staat er ook ergens geschreven.....

Natuurlijk, er zijn fouten gemaakt daar in het bos. Ook door de boswachters. Maar had het misschien ook te maken met het ecologisch systeem van een bos dat van nature groeit. Te vergelijken met een lange hoogconjunctuur cyclus in een kapitalistisch wereldsysteem met alle elementen van dien zoals uiteindelijk te veel schulden, elementen die we met het inzicht van nu 'fouten' noemen. Een cyclus die wetmatig een keer eindigt met een noodzakelijke correctie. Een correctie waarbij geleerd moet worden van gemaakte fouten. Waarbij het bos opnieuw ingedeeld moet worden, met begaanbare paden, verantwoordelijke boswachters en wandelaars en een oplettend en actief Staatsbosbeheer.

Of zitten de wortels nog dieper, en gaat het om een veel groter bos. Een wereldomvattend bos, waarvan de bodem sinds de jaren negentig steeds oneffener geworden is. Met astronomische overschotten en tekorten op de handelsbalans van diverse landen en dan vooral van de VS en China. Daardoor zijn onbeheersbare kapitaalstromen in dit grote bos opgang gekomen tussen oost en west opzoek naar de mooiste bloemen in het bos, die uiteindelijk hebben gezorgd voor de val van de eik. De Amerikaanse econoom Michael Pettis spreekt in dit verband over The Great Rebalancing in zijn recent verschenen boek. Maar, laten we ons geen illusie maken. Bij een toekomstige nieuwe cyclus van hoogconjunctuur worden er weer fouten gemaakt, zo zullen we achteraf met het inzicht van alsdan concluderen. Met een beetje geluk niet dezelfde, maar weer andere fouten. Dat heet kapitalisme en het gedrag van mensen daarin.

Waarom houdt mij dit bezig? Omdat ik een op de Zuid As verdwaalde Fries ben net de vijftig voorbij, opgevoed in een gereformeerd gezin waar moraal en verantwoordelijkheids gevoel tussen het behang zat. Mijn moeder kwam van de boerderij in Marssum vlak bij Leeuwarden: Ora et Labora, bid en werkt. Aan tafel op de boerderij werd niet gesproken, emoties uitte je niet, daar was de bekende Friese doofpot voor. Er werd keihard gewerkt, weer of geen weer, je kon op ze aan. 'Net bei de pakken delsitten". Niet bij de pakken neerzitten, maar doorgaan.

Mijn vader kwam uit een arm arbeidersgezin uit Franeker, daar werd wel met elkaar gesproken. Ook over gevoelens, of dingen die tegenvielen. Ze hadden niet veel, maar zongen elke zondag bij het orgel

en de hele buurt luisterde stiekem mee, zo mooi klonk het. In mijn jeugd gingen we op zondag 2 keer naar de kerk. Bij ons thuis in Leeuwarden werd vaak gesproken over de verhalen uit de bijbel. Zoals het verhaal van de broedermoord van Kain op Abel. Ben ik mijn broeders hoeder? Ik bemoei me met mijn zaken, en hij met de zijne, aldus Kain die de beste wilde zijn. Zijn straf was hard. Kain moest rondzwerven over de aarde zonder een thuis, zonder een gemeenschap die hem helpt of troost. De man die zo graag de beste, de nummer 1 wilde zijn, ten koste van de ander is veroordeeld om zijn dagen in eenzaamheid te slijten.

En met die bagage in mijn rugzak ben ik in het bos gaan rondlopen. Heb van het allereerste begin tot nu toe de hele crisis meegemaakt en de rollercoaster ride van ABNAMRO daarbinnen. Eerst achterin maar sinds 2009 in het voorste karretje mede aan het stuur van een ongekende dollemansrit. Werkzaam hier tegenover nu al 25 jaar, achter de glanzende gevel van weer een toren. De ABN AMRO toren, inmiddels een stuk kleiner dan die van Babel en met een verbouwde ontvangsthal waarin geleefd wordt en mensen het gevoel hebben dat ze welkom zijn in plaats van dat ze geïmponeerd moeten zijn.

Maar ook een toren waar net als in het hele Zuid as bos, de 'BV ik'-boom vaker dan we willen opduikt. Concurrentie. Carrière maken. De top bereiken. Werken we echt samen, of is het altijd opportunistisch 'wat wordt ik er wijzer van'? Geef je advies aan een ander omdat hij er wat aanheeft of omdat je er zelf beter van wordt? Gaat het om mij, of om de klant? De 'BV ik' als de moderne Kain. Zeker als je hogerop komt en naar de top wilt. Als je niet uitkijkt dan loop je alleen in het bos, net als Kain, om de uitgang te zoeken in plaats van samen met anderen de wel begaanbare paden te vinden.

Niets meer te wensen en toch niet gelukkig, zo heet het prachtige boek dat de joodse rabbijn Harold Kushner heeft geschreven over de zoektocht naar de zin van het leven. Kushner beschrijft in dit boek de zoektocht van Prediker naar de zin van het leven. Een authentieke getuigenis over de onmacht van de mens en de betrekkelijkheid van alles wat zich afspeelt onder de zon. Prediker vraagt niet langer naar de zin van het leven, maar 'wat zal de zin van mijn leven zijn?' Zijn grootste inzicht is, na een leven van zoeken naar dat ene allesomvattende antwoord, dat dat antwoord er niet is. "eet, drink en wees vrolijk". Alles is ijdelheid. Alles gaat voorbij, aldus Prediker, je kunt er dus beter maar zo goed mogelijk van genieten. Wat hij ontdekte was dat dit zoeken naar dat allesomvattende antwoord op de grote levensvraag neerkomt op een poging om 1 grote maaltijd te eten zodat je nooit meer bang hoeft te zijn dat je honger zult lijden. Dat is onmogelijk. Dus stop met het almaar zoeken, maar leer

van het ogenblik, het nu, te genieten en leef als een integer, heel mens, aldus Prediker. Eerlijk, betrouwbaar, wijs genoeg om niet langer naïef te zijn maar nog niet cynisch, iemand op wie de ander kan vertrouwen.

Terug naar de financiële crisis. Het ineensstorten van de moderne toren van Babel. Terug naar het bos. En de vele paden daarbinnen. De bank heeft nieuwe paden ingeslagen waar onder het pad om weer een meer dienende bank te zijn. Ook ik loop rond in het bos. Al 25 jaar. Met de intentie zo goed mogelijk te zorgen voor het bos, net als vele anderen die daar ook waren. Verantwoordelijk, het beste van het leven maken, dienend en je talenten gebruiken, zoals mij dat van huis uit mee gegeven was. Een begaanbaar pad waarop ik geweest ben door een andere wandelaar die ik voor het laatst 30 jaar geleden in het bos ben tegengekomen, mijn veel te vroeg overleden vader. En terwijl ik dat pad opging en tot op de dag van vandaag zo goed mogelijk blijf volgen, net als zovelen, veranderde het bos. En ik dacht dat ik dat voldoende zag en het bos kende, maar schijn bedriegt. Hier geldt waarschijnlijk het Jiddisch gezegde: voor een worm in een mierikswortel is de hele wereld een mierikswortel. Oftewel, wie geen alternatief heeft gekend, neemt aan dat deze manier van leven de enige is.

De in het bos verdwaalde man, kwam een andere wandelaar tegen. 'Ik ben ook verdwaald en kan je de weg uit het bos niet wijzen', zegt de andere wandelaar. Maar wat ik je wel kan vertellen zijn de paden die ik tevergeefs heb geprobeerd. Dan kunnen we misschien samen de goede weg vinden.

Aan ons de vraag of we op ons pad genoeg andere wandelaars tegenkomen. Die je kunnen vertellen dat Kain's 'ik ben toch niet mijn broeders hoeder' ook een doodlopend pad is. En dat het pad van begrepen maatschappelijk- en klantbelang veel beter te betreden is dan het modderige pad van teveel BV-ik. Of wandelaars die je wijzen op nieuwe, onbetreden paden.

En nu. Is het toeval dat vandaag hier in dit gebouw de Meesterpreek wordt uitgesproken? Dit was tot vorig jaar het voormalige onderkomen van Amsterdam Bright City. Een initiatief van voor de financiële crisis om elkaar binnen het Zuid As bos beter te leren kennen toen de bomen nog tot in de hemel groeiden. Dat helaas gestrand is vanwege een te hoge ambitie. Het heeft plaatsgemaakt voor De Nieuwe Poort. Een nieuwe poort in het bos van de Zuid as, voor alle verdwaalde wandelaren. Niet als de uitgang van het bos. Ook al zoek je die je leven lang, die is er niet. Nee, de Nieuwe Poort als de ingang om het bos beter te kunnen vinden.

De wijze heeft ogen in zijn hoofd, maar de dwaas wandelt in duisternis. Misschien moeten we leren wat vaker dwaas te zijn, te verdwalen in het bos en te leren van inzichten van andere wandelaars die we tegenkomen.